

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.5 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 41.5 มีช่วงอายุระหว่าง 25 – 36 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.0 ช่วงอายุ 37 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.5 และช่วงอายุ 15 – 24 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.5 ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 20.5 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 16.8 มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 7.7 ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 5.0 และระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.5

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 32.2 อาชีพพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 27.3 นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.2 อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 13.0 อาชีพค้าขายและเกษตรกรรมรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 4.8 โดยมีอัตราเงินเดือนส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.8 อัตราเงินเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.7 อัตราเงินเดือนตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 21.2 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 54.0 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 42.2 และมีสถานภาพหย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 3.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.7 ระยะเวลา 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.0 และระยะเวลาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.8

5.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.4 โดยกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมสนทนากับบุคคลอื่นหรือกลุ่มต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 2.3

การมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.5 การมีส่วนร่วมโดยการร่วมประชุมกับชุมชนองค์กร หน่วยงานต่างๆ ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นต่อการแก้ปัญหาด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมต่อที่ประชุม อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมต่อที่ประชุมอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมเสนอแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.2 การมีส่วนร่วมโดยการเป็นผู้ร่วมสนับสนุนเทศบาลนครเชียงใหม่ในโครงการต่างๆ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.4 การมีส่วนร่วมโดยการเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการของเทศบาลนครเชียงใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 2.0 การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ ของเทศบาลนครเชียงใหม่ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.5

5.1.3 การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านสังคมและเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.5 โดยกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมโดยการสนทนากับบุคคลอื่นหรือกลุ่มต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิต อาชีพ การศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 2.1 การมีส่วนร่วมโดยการร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.4 การมีส่วนร่วมโดยการร่วมประชุมกับองค์กร หน่วยงานต่างๆ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจต่อที่ประชุม อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x)

เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจต่อที่ประชุม อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมโดยการเป็นอาสาสมัครในโครงการด้านสังคมและเศรษฐกิจ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.4 การมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมการอบรม สัมมนา อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.4 การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลโครงการด้านสังคมและเศรษฐกิจ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.5

5.1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านการเมืองและการบริหาร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านการเมืองและการบริหาร ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.6 โดยกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในเรื่องการติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนต่างๆ ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 2.8 การมีส่วนร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 2.3 การมีส่วนร่วมชักชวนผู้อื่นไปเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 2.2 การมีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้ข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่นแก่ผู้อื่น คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.9 การมีส่วนร่วมสนทนาประเด็นการเมืองท้องถิ่นกับผู้อื่น คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.8 การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ ฯลฯ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.6 การมีส่วนร่วมสนับสนุนบริจาคเงิน หรือระดมทุนให้แก่กลุ่มการเมืองท้องถิ่น คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.4 การมีส่วนร่วมโดยการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักการเมืองเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านเทศบัญญัติที่ออกโดยสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมแสดงประชาพิจารณ์ต่อโครงการต่างๆ ของทางเทศบาล คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.3 การมีส่วนร่วมรณรงค์หาเสียงให้แก่กลุ่มการเมืองท้องถิ่น คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.2 การมีส่วนร่วมโดยการเป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองท้องถิ่น คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.2 การมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิถอดถอนเจ้าหน้าที่รัฐหรือสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.2 การมีส่วนร่วมโดยการเป็นสมาชิกองค์กรประชาชนตรวจสอบอำนาจการปกครองท้องถิ่นของเทศบาล คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.2 การมีส่วนร่วมโดยการร่วมเสนอร่างกฎหมายต่อนักการเมืองท้องถิ่นหรือต่อสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.7 การมีส่วนร่วมโดยการเดินขบวน ชุมนุม ประท้วง ต่อนโยบายของเทศบาลนครเชียงใหม่ คิดเป็นค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 1.2

5.1.5 การทดสอบสมมติฐาน

การวิจัยนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ในปัจจุบันประชาชนยังมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ในระดับต่ำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้อัตราค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ ปรากฏผลดังนี้

- การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.6

- การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับต่ำมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.4

- การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ด้านการเมืองและการบริหาร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.6

จากผลการศึกษาข้างต้น ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้งสามด้านอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.5 จึงสามารถสรุปได้ว่าผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.2 การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นพอจะอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่โดยภาพรวม ประชาชนยังมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับระดับการมีส่วนร่วมทั้งสามด้าน คือ การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาด้านการเมืองและการบริหาร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาด้านการเมืองและการบริหารในระดับที่เท่ากันกับการมีส่วนร่วมด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจจะมีปัจจัยผลักดันสำคัญคือ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในทางการเมืองที่ชัดเจนและมีบทบังคับทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการสร้างกระแสทางการเมืองโดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามประชาชนยังมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ในระดับต่ำ ในทุกขั้นตอนของการพัฒนาตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของนักคิดหลายๆ ท่าน ที่แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ลักษณะสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุ

ของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้สามารถที่จะวิเคราะห์ได้ว่า ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาอยู่ในระดับต่ำ ประชาชนยังมีความรู้สึกร่วมของการเป็นสมาชิกของกลุ่ม สมาชิกของสังคมหรือชุมชนน้อย ซึ่งความรู้สึกร่วมนี้เองที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนกระทำกิจกรรมของกลุ่มของชุมชนได้สำเร็จ และเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบร่วมกัน จากผลการวิจัยจึงพบว่า ประชาชนขาดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและจะถือว่าเรื่องราวหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นไม่ใช่เรื่องของตน จึงมักจะไม่วางใจและไม่ร่วมรับผิดชอบใดๆ ดังนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้จึงยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดยุทธศาสตร์ประชาสังคม ตามที่พิทยา ว่องกุล (2540) ได้เสนอไว้ว่า ยุทธศาสตร์ของชุมชนอาชีพไทย หรือประชาสังคมที่มุ่งปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง ในแนวทางสันติวิธี โดยส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในด้านการเป็นเจ้าของปัจจัยทางการผลิต การมีส่วนร่วมกำหนดการบริหาร รวมถึงแนวทางการพัฒนาที่กำหนดขึ้น

นอกจากนั้นผลวิจัยในครั้งนี้เป็นตัววัดถึงความสำเร็จของแนวคิดการพัฒนาชุมชนของรัฐบาลว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร หากพิจารณาความหมายของการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาชุมชนที่ Theodorson (1969) เสนอไว้ซึ่งสอดคล้องกับหลายๆ ท่าน คือ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการการกระทำทางสังคมที่ประชาชนรวมตัวกันเป็นชุมชน เพื่อทำแผนกำหนดการกระทำ มีความต้องการและหาปัญหาร่วมกัน ทำให้บุคคลและกลุ่มสามารถสนองความต้องการและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยการใช้ทรัพยากรส่วนใหญ่ของชุมชนเอง และทำการเสริมทรัพยากรที่ จำเป็นจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนภายนอกชุมชน

ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ในปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ในระดับต่ำ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ศึกษาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ ของหลายๆ ท่าน เช่น แสงหล้า ศิลปกิจ (2539) ที่ได้ศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นของบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรทางการแพทย์มีความเข้าใจหลักการปกครองท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นต่ำ นอกจากนั้นผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ นพพร ดอนรับ (2536) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่สูงเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี กิจกรรมหรือโครงการที่ประชาชนเสนอมากไม่ได้รับความสนใจ และยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่จะมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงานโครงการมากยิ่งขึ้นแต่อย่างไร ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยของนพพรนี้จะเห็นว่า นอกจากความพร้อม ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทของตนเอง ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแล้ว ปัจจัยในส่วนที่เป็นองค์หลักที่เป็นของรัฐและหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ด้านรัฐบาลกลาง ควรส่งเสริมและกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยวางใจให้รัฐบาลท้องถิ่น หรือสภาท้องถิ่นบริหารและจัดการปัญหาด้วยตนเอง โดยที่รัฐบาลคอยให้ความช่วยเหลือและควบคุมอยู่ห่างๆ โดยลดความซ้ำซ้อนที่จะเกิดจากการทำงานระหว่างรัฐบาลกลางและหน่วยปกครองท้องถิ่นให้มากที่สุด เนื่องจากการรวมอำนาจตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไปนั้น อาจจะทำให้โอกาสการปฏิบัติงานในท้องถิ่นต้องชะงักหรือล่าช้า หรืออาจจะเกิดการแก้ปัญหาไม่ตรงจุด รวมไปถึงการออกกฎหมายต่างๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเป็นผู้ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง

รวมไปถึงการแก้ปัญหาระยะยาว โดยเฉพาะสถาบันหลักในสังคมทั้งสถาบันการศึกษา ศาสนา สื่อมวลชน ต้องมีความตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และจะต้องสร้างกระบวนการกล่อมเกลாதองการเมืองแก่ประชาชนให้เข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และรู้ถึงวิธีที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามหลักการประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง สร้างวัฒนธรรมและการเรียนรู้ทางการเมืองให้เกิดมาตรฐานที่เหมาะสมในสังคม ถึงแม้ว่าจะไม่อาจหวังผลได้ในระยะเวลาอันสั้นก็ตาม

นอกจากนั้น รัฐจะต้องส่งเสริมทั้งด้านพฤติกรรมและกฎหมายสนับสนุนให้การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ของประชาชนในสังคมเป็นไปโดยมีองค์กรมารองรับ มีการจัดการและบริหารองค์กรถูกต้องตามหลักการจัดการที่ดี และต้องเปิดให้มีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมจนกว่าเป็นทางการได้หลากหลายมากขึ้น เช่น ใช้บทบาทของสื่อมวลชนทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน เป็นสื่อกลางที่สำคัญ

5.3.2 ด้านหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่น ควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชนอย่างกว้างขวาง และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การประเมินผลการดำเนินงานของท้องถิ่น

รวมไปถึงการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น นอกจากนั้นต้องพัฒนาขีดความสามารถด้านบุคลากรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ซึ่งอาจแยกข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดังนี้

1. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและการปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ราษฎรในท้องถิ่นได้แก้ปัญหามาและสร้างความเจริญของท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยการเข้ามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเต็มที่ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมและสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามศักยภาพและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเอง
3. สร้างทัศนคติและแบบแผนพฤติกรรมที่ดีของข้าราชการที่ทำหน้าที่กำกับดูแลท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติที่มองว่าประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ ความสามารถ ยังไม่มีความพร้อมและไม่สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจากทัศนคติดังกล่าว ทำให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นมักจะปฏิบัติต่อประชาชนในฐานะที่ด้อยกว่าและช่วยตนเองไม่ได้ ซึ่งพบว่าทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
4. การเตรียมพร้อมด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนเตรียมความพร้อมในเรื่องบุคลากรและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้สามารถที่จะรองรับภารกิจของท้องถิ่นได้ รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นด้านต่างๆ เช่น ด้านการเงิน การบัญชี การบริหารและการจัดการ รวมทั้งทักษะด้านอื่นๆ อีก เป็นต้น

5.3.3 ด้านประชาชน ประชาชนเป็นหน่วยทางสังคมหน่วยหลักที่จะเป็นพลังสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตน ประชาชนควรตระหนักถึงความสำคัญของตนที่มีต่อสังคม และความสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณะ การที่ประชาชนในท้องถิ่นต้องพึ่งพาหรือปล่อยใหัรัฐบาลหรือหน่วยปกครองท้องถิ่นเป็นผู้จัดการทางสังคมตลอดมานั้น ทำให้ขีดความสามารถของภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาด้านๆ ต่างๆ ถูกจำกัด ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ องค์กรประชาชนที่มีบทบาทนั้นมักจะเป็นองค์กรประชาชนที่รัฐหรือหน่วยปกครองท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นมากกว่าที่จะเกิดจากความจำเป็นหรือความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ดังนั้นประชากรจึงจะต้องมีความตื่นตัว และมีส่วนร่วมต่อท้องถิ่นให้มากขึ้น ทั้งในด้านการติดตาม เฝ้าระวัง และตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่น การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่จะออกตามกฎหมายลูกเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบการทำงานของสภาและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยการใช้ช่องทางผ่านสื่อมวลชนทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น รวมไปถึงการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานของประชาชนมีพลังและมีอำนาจในการต่อรองมากยิ่งขึ้น

5.3.4 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นการศึกษาในประเด็นเพียงด้านเดียว อาจจะไม่ครอบคลุมในประเด็นปัญหาสาเหตุและทางออกของปัญหา และมีความจำกัดในกลุ่มประชากรที่เก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญตามสถานราชการและห้างสรรพสินค้า จึงอาจจะไม่ครอบคลุมไปยังทุกกลุ่มอาชีพ ดังนั้นหากมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อค้นหาปัญหาสาเหตุและทางออกของปัญหา รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยให้ครอบคลุมไปยังทุกกลุ่มอาชีพในชุมชน ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปพัฒนาท้องถิ่น และยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง